

**Z H NSEL YETERS ZL K TEN ETK LENM Ö RENC LERE BAKKALDAN
EKMEK ALMA BECER S N N E ZAMANLI PUCU LEM SÜREC YLE
Ö RET M N N ETK S**

T.S.K GÜLSAV ÖZEL E T M OKULU VE REHAB L TASYON MERKEZ

ÖZEL E T M Ö RETMENLER : Tu ba SA LAM
Sema SA DIÇ
Zuhal Nuray UCUZCU
U ur ARMUTCU

B R M GÖREVL LER : Ay egül KAYA
Zeynep SÜLLÜ

G R

Bu uygulama örne inde, zihinsel yetersizlikten etkilenmi çocu a bakkaldan ekmek alma becerisinin kazandırılmasında e zamanlı ipucu i lem süreci ile yapılan ö retimin etkili olup olmadı nı belirlemek amaçlanmı tır.

Bu uygulama zihinsel engelli ö rencinin ba ımsız ve üretken bir birey olarak ya amını sürdürebilmesi, ba ımsız olarak bir i i yapabilir hale gelmesi ve di er insanlarla olumlu ili kiler kurmasına yardımcı olması nedeniyle önem ta ımaktadır.

Bu uygulama örne inin ba ımlı de i kenii; dene in bakkaldan ekmek alma becerisindeki düzeyidir. Bu ara tırmanın ba ımsız de i kenii ise, bakkaldan ekmek alma becerisinin ö retiminde kullanılan e zamanlı ipucu i lem süreciyle yapılan ö retimdir.

E ZAMANLI PUCUYLA Ö RET M

Yanlı sız ö retim yöntemlerinden biri olan e zamanlı ipucuyla ö retim, çe itli özür grubundaki ö rencilere tek basamaklı ve zincirleme becerilerin ö retiminde etkili ve verimli biçimde kullanılan bir tepki ipucu yöntemidir. E zamanlı ipucunda, hedef uyarının hemen ardından kontrol edici ipucu sunulur ve birey kontrol edici ipucunu model alır.

E zamanlı ipucuyla ö retimde her denemede kontrol edici ipucunun sunulması nedeniyle bireye ba ımsız olarak tepki verme olana ı tanınmamaktadır. Bu nedenle uyarın kontrolü transferinin gerçekte ip gerçekte medi i, ö retim oturumlarından hemen önce düzenlenen yoklama oturumlarında anla ılmaktadır. E zamanlı ipucuyla ö retimde;

- a) do ru tepkiler,
- b) yanlı tepkiler,
- c) tepkide bulunmama olmak üzere üç tür birey tepkisi vardır.

YÖNTEM

DENEK ÖZELLİKLERİ

Denek, 1991 yılında doğmuş olup, 16 yaşında bir kız öğrencidir. Denek, bağımsız olarak giyinme, yemek yeme, kişisel bakım becerilerine, boyama, kesme, heceleyerek okuma ve yazma becerilerine sahiptir. Ancak, günlük yaşam becerilerine gereksinimi vardır. Ayrıca denek, üç-beş kelimelik cümlelerden oluşan yönergeleri yerine getirebilen, iki-üç kelimelik cümlelerle gün içinde yaşamından geçen bir olayı anlatabilen, okunduğunda kelime kelime metin yazabilen, basit bir hikâyede kim, ne, ne zaman, ne oldu sorularına cevap verebilen, ek yetersizliği olmayan bir öğrencidir.

UYGULAMACILAR

T.S.K. Gülsav Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kursu'nda görev yapan öğretmenler birebir olarak uygulamıştır.

ORTAM VE ARAÇ GEREÇ

Uygulama ortamı kuruma yakın bir mahalle bakkalında yürütülmüştür. Bütün oturumlarda veri kaydı yapılabilmek için kamera kullanılmıştır.

GEREKSİNİMLERİN BELİRLENMESİ

Öğrenciye öğretilecek olan becerinin seçiminde öncelikle anne ile görüşme yapılmıştır. Anne ile yapılan görüşmeler sonucunda öğrencinin annenin yardımıyla bakkala gidebildiği, para üstü alma becerisine sahip olmadığı ve bakkaldan ekmek alma becerisinin öğretim gereksinimi olduğu belirlenmiştir.

UYGULAMA SÜRECİ

Uygulama sürecini yoklama ve öğretim oturumları, öğretim sonu yoklama oturumları olarak sürdürülmüştür. Bütün oturumlar bire bir olarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencinin yapabildikleri tek fırsat yöntemiyle belirlenmiştir. Beceriyle ilgili önkoşullar yoklama oturumları öncesinde öğrenciye kazandırılmıştır. Becerinin öğretim planında bir öğretim oturumunun iki öğretim sürecinden oluşmasına becerinin uzunluğuna ve öğrencinin dikkat süresine bakılarak karar verilmiştir.

Yoklama oturumları

Ayrıca bakkaldan ekmek alma becerisinin başlangıç düzeyinin belirlenmesine yönelik olarak fırsat yöntemiyle yapılan yoklama oturumuna yer verilmiştir.

1. Oturum (Başlangıç Düzeyi Belirleme)

"B. bugün seninle bakkaldan para üstü alarak 4 tane ekmek alma becerisi çalışacağız. Bu çalışmamızdan sonra sen annen senden ekmek istediğinde tek başına markete giderek ekmek alabileceksin. Böylece her defasında markete annenle gitmek zorunda kalmayacaksın. Bu anneni ve seni çok mutlu edecek. Bunun için bu çalışmamız boyunca beni dikkatlice dinlemeni istiyorum. Ayrıca bu çalışmamız sırasında senden uymanı istediğim bazı kurallarım var. Çalışmamız boyunca benim söylediklerimi yapacaksın, devam et dediğinde bakkaldan ekmek almaya devam edeceksin, bekle dediğinde bekleyeceksin. Eğer bütün bu kurallara

uyarsan çalı mamız bitti inde seninle birlikte ba ımsız ya am odasında kar ılıklı sohbet ederek çay ıcece iz." denilerek çalı manın adı, kurallar ve ödöl ö renciye söylendi. Kayıt çizelgesi tanıtıldı. "B bu benim kullanaca ım kayıt çizelgesi çalı mamız sırasında senin yaptıklarını ben buraya kaydedece im. Çalı mamız bittikten sonra seninle birlikte bu formu inceleyebiliriz. Çalı mamız sırasında ö retmenimiz bizi kamerayla çekecek. E er istersen çalı mamız bittikten sonra seninle birlikte kendimizi izleyebiliriz." denilerek kamera ö renciye tanıtıldı.

"B bakkaldan para üstünü alarak 4 tane ekmek al." ana yönergesi verildi ve ö rencinin ba ımsız olarak yaptı 1 basamaklar (+) olarak i aretlendi. B ana yönerge verildikten hemen sonra ba ımsız olarak bakkala girdi, ekmekleri aldı, kasaya doru yürüdü. Ö rencinin ba ımsız olarak gerçekle tirdi i 1. , 2. temel beceri basamakları ile 3. temel beceri basama ının a basama ı ba ımsız olarak i aretlendi. Daha sonra ö renci sıradaki son ki inin arkasına geçmedi ve sıradaki insanları geçerek kasaya do ru hareket etti. Ö renciden beklenen sıradaki en son ki inin arkasına geçmesiydi. Ö rencinin gerçekle tiremedi i 3. temel becerinin b basama ı (-) olarak i aretlendi. Performans alımına son verildi.

Ö renciye "B. imdi seninle bakkaldan para üstü alarak 4 tane ekmek alma becerisi çalı mamız bitti. Sen bu çalı ma sırasında benim söyledi im bütün kurallara uydun. Devam et dedi imde bakkaldan ekmek almaya devam ettin, bekle dedi imde bekle din." denilerek ö rencinin çalı ma sırasında uydu u bütün kurallar betimlenerek açıklandı. " te bütün bu kurallara uydu un için imdi seninle ba ımsız ya am odasında kar ılıklı çay ıcece iz" denilerek ö renciye ödölünü kazandı ı söylendi ve ba ımsız ya am odasında kar ılıklı çay içildi.

BAKKALDAN PARA ÜSTÜ ALARAK 4 EKMEK ALMA BECERİSİ	
Ö rencinin Adı:	B.
1)Bakkala gir.	+
a)Bakkal kapısının önünde dur.	
b)Kapıyı aç.	
c) içeri gir.	
2) Ekmekleri al.	+
a)Ekmek dolabına do ru git.	
b) Dolaptan 4 tane ekmek al.	
c) ekmekleri kasaya götür.	
3)Kasada sıraya gir.	
a)Kasaya do ru yürü.	+
b)Sıradaki son ki inin arkasına geç.	-

Ö retim oturumları

Ö retim oturumları uygulamacı tarafından u ekilde gerçekle tirilmi tir.

2. OTURUM

1.Ö RETİM SÜRECİ :

"B bugün seninle bakkaldan para üstü alarak 4 tane ekmek alma becerisi çalı ma aca ız. Bu çalı mamızdan sonra sen annen senden ekmek istedi inde tek ba ına markete giderek ekmek alabileceksin. Böylece her defasında markete annenle gitmek zorunda kalmayacaksın. Bu anneni ve seni çok mutlu edecek. Bunun için bu çalı mamız boyunca beni dikkatlice

dinlemeni istiyorum. Ayrıca bu çalı mamız sırasında senden uymanı istedi im bazı kurallarım var. Çalı mamız boyunca benim söylediklerimi yapacaksın, devam et dedi imde marketten ekmek alma becerisini gerçekte tirmeye devam edeceksin, bekle dedi imde bekleyeceksin. E er bütün bu kurallara uyarsan çalı mamız bitti inde seninle birlikte tam zamanında oyununu oynayaca ız" denilerek çalı manın adı, kurallar ve ödöl ö renciye söylendi. lerleme formları tanıtıldı. "B. bu benim kullanaca ım form çalı mamız sırasında senin yaptıklarını ben buraya kaydedece im. Çalı mamız bittikten sonra seninle birlikte bu formu inceleyebiliriz. Çalı mamız sırasında ö retmenimiz bizi kamerayla çekecek. E er istersen çalı mamız bittikten sonra seninle birlikte kendimizi izleyebiliriz." denilerek kamera ö renciye tanıtıldı.

"Bakkaldan para üstü alarak 4 tane ekmek al" denilerek ana yönerge verildi ve ö rencinin 2. temel beceriye basama ına kadar ba ımsız yapması beklendi. B. ana yönerge verildikten sonra 1. ve 2. temel beceri basamaklarını ve 3. temel becerinin a basama ını ba ımsız olarak gerçekte tirdi. Hemen "B. imdi bekle ve beni dinle sen çok güzel bakkaldan para üstü alarak 4 ekmek al dedi imde bakkala girdin, ekmekleri aldın ve kasaya do ru yürüdü n." denilerek ba ımsız yaptı ı beceri basamakları peki tirildi. " B. imdi beni dinle sıradaki son ki inin arkasına geç" denilerek 3. temel becerinin b basama ı için ö renciye önceden belirlendi i gibi sözel ipucu verildi. Ö renci sözel ipucu bir kez verildikten hemen sonra sıradaki son ki inin arkasına geçti. Hemen " harikasın sen ya ben sıradaki son ki inin arkasına geç dedi imde hemen sıradaki son ki inin arkasına geçtin." denilerek ö rencinin beceri basama ını gerçekte tirmesi peki tirildi. Kayıt çizelgesinin 3. temel becerinin b basama ı için 1 kez sütunu i aretlendi. Ö renciye 3. temel becerinin c basama ı için sözel ipucu verildi. " B. sıra ilerledikçe kasaya do ru ilerle" denildi. B. sıra ilerledikçe kasaya do ru ilerledi. Bu basamak için 1 kez sütunu i aretlenirken ö renciye "B. imdi beni bekle. Sen çok güzel ben sıra ilerledikçe kasaya do ru ilerle dedi imde sıra ilerledikçe kasaya do ru ilerledin" denilerek ö rencinin beceri basama ını gerçekte tirmesi peki tirildi. Daha sonra ö renciye hemen d basama ının sözel ipucu verildi. "B imdi beni dinle ekmekleri kasiyerin koydu u po etin içine koy" denildi. Ö renci ipucu bir kez verildikten sonra ekmekleri kasiyerin açtı ı po etin içine koydu. 3. temel becerinin d basama ı için 1 kez sütunu i aretlenirken "Çok güzel B. sen, ben ekmekleri kasiyerin açtı ı po etin içine koy dedi imde ekmekleri kasiyerin açtı ı po etin içine koydun" denilerek ö rencinin beceri basama ını gerçekte tirmesi peki tirildi.

Ö renciye "B. imdi seninle bakkaldan para üstü alarak 4 tane ekmek alma becerisi çalı mamız bitti. Sen bu çalı ma sırasında benim söyledi im bütün kurallara uydun. Devam et dedi imde bakkaldan ekmek almaya devam ettin, bekle dedi imde bekledin." denilerek ö rencinin çalı ma sırasında uydu u bütün kurallar betimlenerek açıklandı. " te bütün bu kurallara uydu un için imdi seninle tam zamanında oyununu oynayaca ız." denilerek ö renciye ödölünü kazandı ı söylendi ve tam zamanında oyunu oynandı. 2.ö retim oturumunun 2. ö retim süreci 1.ö retim süreciyle aynıdır.

3. OTURUM

1.Ö RET M SÜREC

1.Ö retim sürecinin öncesinde yapılan yoklama oturumu sonrasında ö rencinin performansında olu an de i iklikler ö retim sürecine yansıtılarak ö rencinin yoklama oturumunda ba ımsız yaptı ı basamakları ö retim sırasında ba ımsız yapması beklenerek 2.oturumun 1. ö retim süreciyle aynı ekilde yapılmı tır.

E ZAMANLI PUCUYLA Ö RETİM N ETKİNLİKLERİNİN BULGULARI

Uygulama örneğinde e zamanlı ipucu ile öğrenme süreciyle yapılan öğretimin öğrencinin bakkaldan ekmek alma becerisini kazanmada etkili olup olmadığına bakılmıştır. Amaca yönelik olarak e zamanlı ipucu ile öğrenme süreciyle yapılan öğretime yönelik olarak denekle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Denek başlama düzeyinde bakkaldan ekmek alma becerisinin 23 basamağından 9 tanesini yani %39,1'ini başarıyla tamamlayarak gerçekleştirmiştir. Denek bakkaldan ekmek alma becerisinin e zamanlı ipucuyla öğrenme süreci sırasında ikinci oturumunun birinci ve ikinci öğrenme süreçlerinde her bir beceri basamağını sözel ipucu ile gerçekleştirmiştir. Üçüncü oturumunda yapılan yoklamada bakkaldan ekmek alma becerisinin 23 basamağından 15 tanesini yani %65,2'ini başarıyla tamamlayarak gerçekleştirmiştir. Dördüncü oturumunda yapılan yoklamada bakkaldan ekmek alma becerisinin 23 basamağından 16 tanesini yani %69,5'ini başarıyla tamamlayarak gerçekleştirmiştir. Beşinci oturumunda yapılan yoklamada bakkaldan ekmek alma becerisinin 23 basamağından tamamını yani %100'ünü başarıyla tamamlayarak gerçekleştirmiştir. Denek'in yaşadığı problemleri nedeniyle sürekliliğe ait veriler elde edilememiştir.

